اسلام ۾ سوچ جي آزادي

جنهن دنيا ۾ اسين رهون ٿا اها مختلف قسم جي معاشرن تي مشتمل آهي جنهن جي بنياد مختلف عقيدن تي هوندي آهي. ان قسم جي دنيا ۾ رهندڙ مسلمانن کي هر ان عقيدي کي برداشت ڪرڻو پوندو جيڪو انهن جي خلاف آهي، چاهي اهو ڪجهه به هجي، ۽ انهن کي معاف ڪرڻ، انصاف ۽ انسانيت وارو رويو رکڻو پوندو. اها زميداري جيڪا ايمان وارن تي رکي وئي آهي اها آهي ته اهي امن ۽ برداشت سان ماڻهن کي الله جي دين جي دعوت ڏين.

اسلام اهو مذهب آهي جيڪو خيال، سوچ ۽ زندگي جي آزادي ڏئي ٿو ۽ ان کي يقيني بنائي ٿو. اِن ، جهيڙن ۽ خون ريزي ايستائين جو غلط سوچ کان بچڻ ۽ روڪڻ جا حڪم ڏنا آهن. ساڳئي طريقي سان، اهو دهشتگردي ۽ هر قسم جي بگاڙ جي بلڪل خلاف آهي، اِن هڪ ننڍو نطرياتي دباءُ وجهڻ کان به منع ڪيو آهي.

ماڻهن کي زور تي مذهب تي يقين ڪرائڻ ۽ ان جي عقيدن اپنائڻ اسلام جي مزاج جي بلڪل ابتڙ آهي. اهو ان جي ڪري آهي ته اسلام جي مطابق سچو ايمان نفس جي آزادي ۽ آزاد سوچ سان ئي ممڪن آهي . يقينن، مسلمان هڪبئي کي قرآن جي بيان ڪيل اخلاق جي لاءِ ترغيب ڏئي سگن ٿا ۽ همٿائي سگن ٿا. اهو سڀني ايمان وارن تي فرض ڪيو ويو آهي ته هو قرآن جي تعليمات کي ماڻهن کي بهترين طريقي سان سمجهائن. اهي دين جي خوبصورتي کي هن آيت جي روشني ۾ بيان ڪندا) *"اي پيغمبر) حڪمت ۽ چگي نصيحت سان پنهجي پالڻهار جي واٽ ڏانهن (ماڻهن کي*

سڏ....." (سورت النحل، ١٢٥)، البتا انهن کي هي آيت ذهن ۾ هجي)*"اي پيغمبر) توتي اُنهن (ڪافرن) ڪي هدايت (يعني دل ۾ اثر پيدا) ڪرڻ لازم نه آهي پر الله جنهن کي گهرندو آهي تنهن کي هدايت ڪندو آهي*" (سورت البقره، ٢٧٢).
اهي ڪڏهن به زبردستي نه ڪندا ۽ نه ئي ڪنهن به قسم جو ذهني يا جسماني دٻاءُ وجهندا. نه ئي هو ماڻهن کي دين طرف آڻڻ لاءِ ڪو دنياوي اثر و رسوخ استعمال ڪندا. جڏهن هو پنهنجي توقعات جي خلاف رد عمل حاصل ڪندا آهن ته مسلمان قرآن جي هن آيات وانگر جواب ڏيندا آهن؛ *"تنهنجي لاءِ تنهنجو دين ۽ منهنجي لاءِ منهنجو دين*" (سورت الڪافرون، ٦)
جنهن دنيا ۾ اسين رهون ٿا اها مختلف قسم جي عقيدن تي مشتمل آهي: عيسائي، يهودي، ٻڌ، هندو، بي دين ۽ ڪافر. ان قسم جي دنيا ۾ رهندڙ مسلمانن کي هر ان عقيدي کي برداشت ڪرڻو پوندو جيڪو انهن جي خلاف آهي، چاهي اهو ڪجه به هجي، ۽ انهن کي معاف ڪرڻ، انصاف ۽ انسانيت وارو رويو رکڻو پوندو. اها زميداري جيڪا ايمان وارن تي رکي وئي آهي اها آهي ته اهي امن ۽ برداشت سان ماڻهن کي الله جي دين جي دعوت ڏين. اهو فيصلو ته ان سچ کي لاڳو ڪيو وڃي يا نه، ان تي يقين ڪيو وڃي يا نه، انهن ماڻهن کي ڪرڻو آهي. انهن تي ايمان آڻڻ لاءِ زور پرڻ، يا انهن تي ان کي لاڳو ڪرڻ قرآن جي تعليمات جي خلاف آهي.
اهو معاشرو جنهن ۾ ماڻهن کي عبادت لاءِ زور پريو ويندو آهي اسلام جي تعليمات جي بلڪل خلاف آهي. ايمان ۽ عبادت تڏهن ئي ڪجه اهميت رکن ٿا جڏهن اهي ڪنهن ماڻهون جي پنهنجي مرضي سان صرف الله لاءِ آهن. جيڪڏهن ڪو نظام ماڻهن تي ايمان ۽ عبادت زبردستي لاڳو ڪري ٿو ته ان معاشري جا ماڻهون صرف ان جي ڊپ ڪان مذهبي بڻجندا. دين جي نقطاءِ نظر ڪان ، دين تي عمل صرف الله جي رضا لاءِ ڪيو وڃي هڪ اهڙي ماحول ۾ جتي ماڻهن کي پنهنجي مرضي مطابق زندگي گزارڻ جي پوري اجازت آهي.

الله معصوم جي قتل کي حرام قرار ڏنو آهي :

قرآن جي مطابق ڪنهن معصوم کي قتل ڪرڻ عظيم گناهن مان هڪ آهي:

"..... جيڪو ڪنهن جان جي عوض يا زمين ۾ فساد وجهڻ (واري) ڪانسواءِ ٻئي ڪنهن کي قتل ڪيو تنهن ڄڻڪ مڙني ماڻهن کي قتل ڪيو، ۽ جنهن اُن کي بچايو تنهن ڄڻڪ مڙني ماڻهن کي بچايو، ۽ البت بيشڪ اسان جا (گهڻا) پيغمبر چِٽن مُعجزن سان وٽن آيا، وري بيشڪ اُن ڪانپوءِ منجهائن گهڻا مُلڪ ۾ حد کان لنگهندڙ ٿيا."

(سورت المائده: ٣٢)

اسين مٿين آيت مان ڏسي سگهون ٿا ته جيڪو انسان بنا ڪنهن سبب جي ماڻهن کي قتل ڪندو ته ان لاءِ هڪ عذابناڪ سزا آهي. الله هڪ بيگناه انسان جي قتل کي پوري انسانيت جي قتل قرار ڏنو آهي. جيڪو شخص الله جي زبردست طاقت کان واقف آهي اهو هزارين ماڻهن جو قتل ته نهيو ڪنهن عام انسان کي به نقصان نه پهنچائيندو. اهي ماڻهون جيڪي سوچين ٿا ته اهي هن دنيا ۾ انصاف ۽ سزا بچي ويندا، اهي ڪڏهن به آخرت جي حساب کان بچي نه سگهندا. سو، جيڪي ايمان وارا چاهين ٿا ته انهن کي موت کان بعد الله کي حساب ڏيڻو پوندو، اهي الله جي حدن جي احترام ۾ ڪافي خيال ڪندا آهن.

الله ايمان وارن کي رحمدل ۽ شفيق ٿيڻ جو حڪم ڏئي ٿو:

هن آيت ۾ مسلمان جو ڪردار بيان ٿيل آهي:

" ان ڪانپوءِ (اُهو) مؤمنن مان هجي ۽ هڪ ٻئي کي صبر جي وصيت ڪيائون ۽ (پڻ) هڪ ٻئي کي (خلق تي) ٻاجه ڪرڻ جي وصيت ڪيائون. اُهي نيڪ بخت سڄي پاسي وارا آهن.) **"سورت البلد، ١٨_١٧) جڏهن هن آيت تي غور ڪيون ٿا ته هڪ اخلاقي فرض، جو الله انسانن تي نازل ڪيو آهي ته جيئن اهي نجات ۽ جنت حاصل ڪن، هڪ ٻئي کي "ٻاجه ڪرڻ جي وصيت ڪرڻ" آهي.**

شفقت جو اصل ذريعو الله جي محبت آهي. هڪ انسان جي الله لاءِ محبت ان جي پيدا ڪيل شين جي محبت لاءِ جذبا جاڳائي ٿي. جو شخص الله سان محبت ڪري ٿو ان جي مخلوق سان سڌو لاڳاپو ۽ ويجهڙائي محسوس ڪري ٿو. هي محبت ۽ ويجهڙائي جيڪا هو الله لاءِ محسوس ڪري ٿو، جنهن هن ۾ پين انسانن ڪي پيدا ڪيو آهي، هن ڪي هڪ سٺي اخلاق طرف رهنمائي ڪري ٿي، جنهن جو حڪم قرآن ۾ ڏنل آهي. هن اخلاق مان ئي شفقت پيدا ٿئي ٿي.

اها شفقت جنهن جي ايمان وارن ڪان گهر ڪئي وئي آهي ۽ قرآن ۾ بيان ٿيل آهي، انهن ۾ الله جي گهري محبت سان پيدا ٿئي ٿي. ايمان وارا ڪڏهن به اها ڪوشش ناهن ڪندا ته ماڻهون انهن جي شفقت ۽ مدد، جا اهي آڇيندا آهن، لاءِ انهن جا شڪر گزار ٿين ۽ نه ئي ان جي اميد رکندا آهن. انهن جو اصل مقصد پنهنجي سٺي ڪردار ذريعي الله جي رضا حاصل ڪرڻ آهي، ڇاڪاڻ ته اهي ڄاڻن ٿا ته هو آخرت جي ڏينهن ان لاءِ حساب ڏيندا.

الله معافي ۽ رواداري جو حڪم ڏنو آهي:

سورت الاعراف، آيت ١٩٩ ، جنهن ۾ چيو ويو آهي "معاف ڪيو"، معافي ۽ رواداري بيان ڪري ٿي جيڪا اسلام جي بنيادي اصولن مان هڪ آهي.

جڏهن اسين اسلام جي تاريخ ڪي ڏسون ٿا، اسان اهو صاف ڏسي سگهون ٿا ته ڪيئن مسلمانن پنهنجي سماجي زندگي ۾ قرآن جي اخلاقي تعليمات جي هن رڪن ڪي لاڳو ڪيو. پنهنجي ترقي جي هر موڙ تي مسلمانن حرام شين جو خاتمو ڪيو ۽ آزاد ۽ رواداري وارو ماحول ناهيو. مختلف مذهب، ٻولي ۽ ثقافت واري هنڌ تي هنن ماڻهن لاءِ اهو ممڪن بنايو ته هو بلڪل مختلف هوندي به هڪ ڇت هيٺان امن ۽ آزادي سان رهي سگهن. ساڳئي نموني، هڪ خاص سبب ته سلطنتِ عثمانيه جيهڙي عظيم سلطنت ايترين صدين تائين موجود رهي اهو هو ته ان جي زندگي جو طريقو اسلام

جي رواداري تي مشتمل هو. صدين کان مسلمان پنهنجي رواداري ۽ شفقت لاءِ سڃاتا وڃن ٿا. هر دور ۾ اهي ئي سڀ کان وڌيڪ انصاف وارا ۽ رحمدل رهيا آهن. هر گروه هن گهڻ –قومي ڪميونٽي ۾ پنهنجي صدين واري مذهب تي آزادي سان عمل ڪيو آهي ۽ پنهنجي ثقافت جي مطابق رهڻ ۽ پنهنجي طريقي مطابق عبادت ڪرڻ جو هر موقعو حاصل ڪيو آهي.

ان سڀ مان اهو ثابت ٿيو ته جيڪا اخلاقي تعليم اسلام انسانيت کي ڏني آهي اها دنيا ۾ امن، خوشي ۽ انصاف ڪٺي ايندي.

اڄ جيڪا تباهي دنيا ۾ "اسلامي دهشتگردي" جي نالي

سان ٿي رهي آهي قرآن جي اخلاقي تعليمات جي بلڪل برعڪس آهي؛ اهو جاهل ۽ تنگ نظر ماڻهن جو ڪم آهي، اهي مجرم آهن جنهن جو دين سان ڪو به واسطو نه آهي. اِنهن ماڻهن ۽ گروهن جو حل، جيڪي اسلام جي پردي ۾ لِڪي پنهنجا خراب عمل ڪرڻ چاهن ٿا، اهو آهي ته ماڻهن کي اسلام جي سچي اخلاقي تعليم ڏني وڃي.

ٻين لفظن ۾، دينِ اسلام ۽ قرآن جون تعليمات دهشتگرد ۽ دهشتگردي جي لاءِ سهارو نه پر دنيا کي دهشتگردي کان بچائڻ لاءِ حل آهن.